

เอกสารข้อมูลธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

หลากหลายคำถามเกี่ยวกับหลักการ UNGPs

United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights:

Implementing the United Nations

'Protect, Respect, and Remedy' Framework

คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากการผลักดันและเรียกร้อง
ของประชาชนที่มุ่งหวังให้มีกลไกอิสระ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม
คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน
โดยยึดโยงกับหลักการสิทธิมนุษยชน
ตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

1. ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริง และเสนอมาตรการ/แนวทาง

ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน
รวมทั้งเสนอการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย
ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. จัดทำรายงานผล

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน

เสนอต่อรัฐสภา

เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

เผยแพร่ต่อประชาชน

3. เสนอมาตรการ/แนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

รวมทั้งการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ
หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

4. ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า

กรณีที่มีการรายงานสถานการณ์
โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

5. สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคม ให้ตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน

www.nhrc.or.th

สายด่วนร้องเรียน

1377

คุณกำลังสนใจ บทบาทของ
“ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน”
ใช่หรือไม่

คุณกำลังสงสัยว่า คุณต้องมีหน้าที่
หรือ ความรับผิดชอบ ในเรื่องนี้
หรือไม่ อย่างไร ?

คุณกำลังคิดว่า จะปกป้องสิทธิของคุณ
หากได้รับผลกระทบ
จากการดำเนินธุรกิจ
อย่างไร ?

คุณอยู่ในกลุ่มเหล่านี้
หรือไม่ ?

หน่วยงานรัฐ

- มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการค้าหรือการลงทุน ทั้งในประเทศและต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น การส่งเสริมกำกับดูแลหรือตรวจสอบ
- ไม่แน่ใจว่าหน่วยงานต้องมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้หรือไม่ หากดำเนินการ ตามกฎหมายแล้ว
- เป็นหน่วยงานรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่ถูกร้องเรียนหรือถูกคัดค้านว่า โครงการ ในความรับผิดชอบสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

องค์กรทางธุรกิจ

- ไม่คุ้นเคยกับ “สิทธิมนุษยชน” และสงสัยว่า “สิทธิมนุษยชน” สำคัญกับการ ดำเนินธุรกิจอย่างไร
- เป็นธุรกิจที่เคยถูกร้องเรียน หรือถูกคัดค้านว่าไม่เคารพสิทธิมนุษยชนจากลูกค้า ในองค์กร ชุมชน ฯลฯ และต้องการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนป้องกันปัญหาในอนาคต
- ต้องการให้ธุรกิจดำเนินการค้า การลงทุนระหว่างประเทศราบรื่น ไม่ถูกจำกัด ด้วยมาตรการต้องห้ามหรือการกีดกันทางการค้า

ภาคประชาชน ชุมชน องค์กรเอกชน

- ต้องการได้รับการเยียวยา แก้ไข ฟื้นฟูความเสียหายที่ได้รับจากธุรกิจ
- ต้องการทราบแนวทางในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบหน้าที่ของรัฐ และความรับผิดชอบ ของเอกชนที่จะไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ต้องการให้การละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น แรงงาน สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกิดจากโครงการของรัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชนได้รับการแก้ไข อย่างยั่งยืน

หากใช้...

หนังสือเล่มนี้ **อาจมีข้อมูล**
ที่เป็นประโยชน์ สำหรับคุณ

สารบัญ

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 1	4
คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 2	5
คำถามนำรู้	
1 สิทธิมนุษยชนหมายถึงอะไร ?	6
2 หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ (UNGPs) คืออะไร สำคัญอย่างไร ?	7
3 สารสำคัญของหลักการ UNGPs มีอะไรบ้าง ?	8
4 ในการประกอบธุรกิจ หากปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศที่มีอยู่แล้ว ถือว่าเพียงพอสำหรับการเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ?	9
5 ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่มักเกิดจากการประกอบธุรกิจของไทย มีอะไรบ้าง ?	10
คำถามควรรู้ : หน้าที่ของรัฐ	
6 รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนอย่างไร ?	11
7 รัฐมีหน้าที่จะต้องกำกับดูแลการประกอบกิจการของรัฐวิสาหกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร ?	12
8 รัฐมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้สามารถทำหน้าที่ “คุ้มครอง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ?	12
9 แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยมีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง?	13
ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจ	
10 ภาคธุรกิจมี “ความรับผิดชอบ” ที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างไร ครอบคลุมกว้างขวางเพียงไร ?	14
11 ภาคธุรกิจจะแสดงต่อสังคมว่าได้ “เคารพสิทธิมนุษยชน” แล้วอย่างไร และมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้มั่นใจได้ว่าธุรกิจจะไม่สร้างผลกระทบหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน	14
12 กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD) คืออะไร?	15
13 เมืองการค้าธุรกิจที่นำหลักการ UNGPs ไปใช้แล้ว เกิดประโยชน์อย่างไร และมีข้อพึงระวังในการนำไปใช้หรือไม่ ?	16
การเยียวยาเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน	
14 เมื่อเกิดผลกระทบหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ ผู้ถูกละเมิดควรคาดหวังอะไรจากผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ	17
ภาพรวมการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและแนวโน้มในอนาคต	18
ข้อมูลอ้างอิง	20

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 1

สถานการณ์ของโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีความซับซ้อนมากขึ้นจากอดีต จากการที่องค์การสหประชาชาติมุ่งให้รัฐมีพันธกรณีในการเคารพ ไม่กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Obligation to Respect) ปกป้องไม่ให้ผู้อื่น หรือบุคคลที่สามละเมิด สิทธิมนุษยชน (Obligation to Protect) และหน้าที่ที่จะดำเนินมาตรการที่จำเป็นให้สิทธิต่าง ๆ มีความก้าวหน้าและเป็นจริง (Obligation to Fulfill) เป็นการเรียกร้องให้องค์กรด้านธุรกิจมีความรับผิดชอบ ในการเคารพสิทธิมนุษยชน (Corporate Responsibility) เพิ่มขึ้นด้วย และรัฐมีหน้าที่กำกับดูแลให้ธุรกิจ ไม่กระทำการละเมิด หรือสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ หรือ **UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework** (UNGPs) เป็นแนวปฏิบัติที่องค์การสหประชาชาติ และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรด้านธุรกิจและภาคประชาสังคมทั่วโลก ได้ร่วมกันให้ข้อมูลและระดมความคิดเห็นเพื่อสนับสนุน การศึกษาวิจัยของ Professor John Ruggie แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็น ผู้แทนพิเศษเลขาธิการสหประชาชาติในการศึกษาวิจัย เพื่อเสนอแนวทางและมาตรฐานเรื่องธุรกิจ กับสิทธิมนุษยชน โดยใช้เวลานานถึง 6 ปี จนประสบความสำเร็จเป็นหลักการ UNGPs ที่ได้รับการยอมรับ และกำลังมีการนำไปปฏิบัติในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

การเคารพสิทธิมนุษยชนนั้น นอกเหนือจากการเป็นหลักการที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและปฏิบัติ แล้วในยุคโลกาภิวัตน์ การประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่แสวงหา ประโยชน์เพื่อมุ่งแต่เพียงผลกำไรอย่างเดียว ได้กลายเป็นมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้าหรือร่วมลงทุนกับไทย คาดหวัง หน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจของไทย จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้จัดทำชุดเอกสารข้อมูลเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน โดยเริ่มจากสาระสำคัญของหลักการ UNGPs โดยการสังเคราะห์ข้อมูลและประสบการณ์จากประเทศต่าง ๆ รวมถึงจากการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างความตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายได้รู้จัก เข้าใจและใช้ประโยชน์ และสนับสนุนให้เกิดการนำไปใช้อย่างแท้จริง แพร่หลายในสังคมไทยต่อไป

มีนาคม 2561

คำนำการพิมพ์ครั้งที่ 2

ปี 2564 ถือเป็นปีแห่งการครบรอบ 10 ปี ของ “**หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน**” (UN Guiding Principle on Business and Human Rights : Implementing the United Nation Protect, Respect and Remedy Framework : UNGPs) อันเป็นกรอบความร่วมมือระดับสากลที่ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชนและดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจในการปกป้อง ค้ำครอง และเยียวยาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนให้มีความก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังคงมีช่องว่างสำคัญที่ทำให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนอันสืบเนื่องมาจากการดำเนินธุรกิจทั้งในกิจการของเอกชนและกิจการของรัฐดำรงอยู่ประกอบกับสถานะที่โลกต้องเผชิญกับข้อท้าทาย เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ยิ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้การดำเนินธุรกิจต้องตระหนักและเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งระบบมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ความสำคัญในการเผยแพร่หลักการ UNGPs ไปในวงกว้าง จึงได้ตีพิมพ์ “**เอกสารข้อมูลเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน : คลากหลายคำถามเกี่ยวกับหลักการ UNGPs**” ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสาระโดยสรุปของแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan On Business and Human Rights :NAP) ระยะที่ 1 (ปี 2562 - 2565) ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติประกาศใช้ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562 ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนตามหลักการ UNGPs อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มเติมเนื้อหากระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD) พร้อมทั้งตัวอย่างการนำกระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้ในธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม รวมทั้งยังได้นำเสนอภาพรวมการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนจากการประเมินภาพรวมการดำเนินการในช่วง 10 ปีแรกของหลักการ UNGPs โดยคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และแนวโน้มในอนาคตของการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว ซึ่งยังต้องอาศัยความร่วมมือที่เข้มแข็งของภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และที่สำคัญคือภาครัฐที่อาจต้องใช้มาตรการที่เคร่งครัดขึ้นในการบังคับใช้หลักการ UNGPs และแผน NAP ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไปเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเป็นวาระของโลกร่วมกันให้ได้

สิงหาคม 2564

1 สิทธิมนุษยชนหมายถึงอะไร ?

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิด และความเสมอภาคที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้รับพันธกรณีจากการเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจรัฐ 7 ด้าน ได้แก่

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

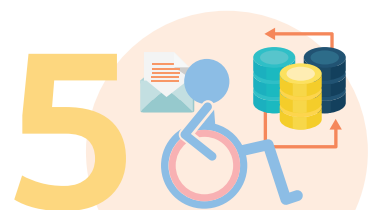
สิทธิทางเศรษฐกิจ
สังคมและวัฒนธรรม

สิทธิเด็ก

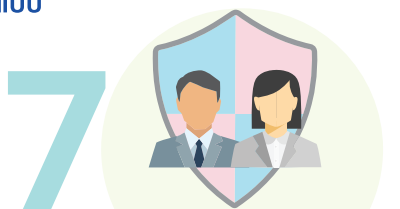
สิทธิสตรีที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ
ในทุกรูปแบบ

สิทธิคนพิการ

การห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

การห้ามการทรมาน
การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย
ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี

สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ **มิได้แยกจากกัน** โดยเด็ดขาด
หากแต่ **สนับสนุนและพึ่งพา** ซึ่งกันและกัน

2 หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชน สำหรับธุรกิจ UNGPs คืออะไรสำคัญอย่างไร ?

หลักการ UNGPs (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) เป็นหลักการที่สหประชาชาติรับรองขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ โดยกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการถูกละเมิดโดยธุรกิจ กำหนดความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชนว่าควรต้องดำเนินการอย่างไร ตลอดจนกำหนดให้มีการเยียวยาเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบธุรกิจขึ้น

หลักการ UNGPs จึงเป็นแนวปฏิบัติที่ทุกภาคส่วนสามารถใช้อ้างอิงร่วมกัน เพื่อประกันว่าการประกอบธุรกิจจะตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน มีความรับผิดชอบและดำเนินการอย่างเหมาะสมที่จะหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการละเมิด การลดความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น และมีการเยียวยาความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกันในสังคมต่อองค์กรด้านธุรกิจในสายตาของผู้มีส่วนได้เสีย และต่อประเทศในสายตาประชาคมโลก

3 สารสำคัญของหลักการ UNGPs มีอะไรบ้าง ?

หลักการ UNGPs ตั้งอยู่บนเสาหลัก 3 ประการในการกำหนด
หน้าที่ของรัฐและความรับผิดชอบขององค์กรด้านธุรกิจ ดังนี้

เสาหลักที่ 1

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Protect) หมายถึง รัฐมีหน้าที่
ในการคุ้มครอง มิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน
ธุรกิจ ไม่ว่าจะจากองค์กรของรัฐเอง หรือองค์กรภาคธุรกิจ

เสาหลักที่ 2

การเคารพสิทธิมนุษยชน (Respect) หมายถึง บุคคลและองค์กร
ที่ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดหรือขนาดใดก็ตาม ย่อมมี
ความรับผิดชอบต่อที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน

เสาหลักที่ 3

การเยียวยา (Remedy) หมายถึง การแก้ไข ฟื้นฟู ชดเชย เมื่อเกิด
ผลกระทบหรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ
ไม่ว่าได้มีการป้องกันแล้วหรือไม่ก็ตาม ภาครัฐและภาคธุรกิจต้องมีกลไก
ในการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

4 ในการประกอบธุรกิจ

หากปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศที่มีอยู่แล้ว
ถือว่าเพียงพอสำหรับ **การเคารพลีขิทธิมนุษยชน** หรือไม่ ?

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายไทยได้ให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการสากลแล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีสิทธิบางประการที่ยังไม่ได้รับการรับรองหรือกำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมาย ดังนั้นการที่องค์กรด้านธุรกิจจะมั่นใจได้เต็มที่ว่า การประกอบธุรกิจได้เคารพลีขิทธิมนุษยชน จึงจำเป็นต้องสอบทานแนวปฏิบัติกับหลักการสากลด้านสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ นอกจากนี้หลักการ UNGPs ยังได้ให้ความสำคัญกับสิทธิด้านแรงงาน ตามมาตรฐานแรงงานสากลที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศกำหนด เพื่อส่งเสริมโอกาสชายหญิงในการทำงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ในสภาพการทำงานที่มีเสรีภาพ ความเท่าเทียม ความมั่นคง และมีศักดิ์ศรี องค์กรด้านธุรกิจจึงจำเป็นต้องรู้จักและดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานสากล นอกเหนือจากกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีอยู่ด้วย

5 ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน ที่มักเกิดจากการประกอบธุรกิจ ของไทย มีอะไรบ้าง ?

การประกอบธุรกิจมีความเสี่ยง ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบหรือเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน เกือบทุกขั้นตอนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย เริ่มตั้งแต่เส้นทางของห่วงโซ่อุปทานจากแหล่งผลิตวัตถุดิบจนเข้าสู่กระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เส้นทาง การจัดจำหน่าย การกระจาย รวมถึง การขนส่งไปสู่ผู้บริโภคทุกขั้นตอนของการประกอบธุรกิจมีโอกาสที่จะสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน ได้ทั้งสิ้น

ที่ผ่านมาพบว่า สิทธิที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจในประเทศ ได้แก่

สิทธิแรงงาน

- การปฏิบัติต่อแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติไม่เป็นธรรม อาทิ การเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม การไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย การจ้างงานเด็กในสถานประกอบการที่ไม่ถูกกฎหมาย ทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ รวมทั้งการเอาเปรียบแรงงานนอกระบบ (Informal Sector) เช่น การให้งานไปทำที่บ้าน เกษตรพันธสัญญา

- การขาดการตรวจสอบบริษัทที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น มีการใช้แรงงานบังคับ โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เช่น กรณีข้อมูลส่วนบุคคล

การละเมิดสิทธิชุมชน เช่น การขับไล่หรือการไล่รื้อที่ดิน การก่อให้เกิดมลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ซึ่งเป็นฐานของการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต จนกลายเป็นความขัดแย้งทั่วไประหว่างชุมชนกับผู้ดำเนินโครงการขนาดใหญ่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชน

ความขัดแย้งเกิดจากความไม่ไว้วางใจ การขาดการมีส่วนร่วมและปรึกษาหารือจากชุมชน ที่จะมีส่วนร่วมป้องกันหรือลดผลกระทบต่อชุมชนในการดำรงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ในขณะที่เจ้าของโครงการหลายแห่งไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์และขั้นตอนของกฎหมาย โดยเฉพาะในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรง หากเป็นเพียงการปฏิบัติตามรูปแบบ รวบรวม ไม่ครอบคลุมและเข้าถึงข้อมูลได้ยาก

6 รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนอย่างไร ?

รัฐมีความรับผิดชอบ ในเบื้องต้นด้านสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่ในการเคารพ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน (Obligation to Respect) การป้องกันไม่ให้ผู้อื่นหรือบุคคลที่สามละเมิดสิทธิมนุษยชน (Obligation to Protect) และดำเนินมาตรการที่จำเป็นให้สิทธิต่าง ๆ เป็นจริง (Obligation to Fulfill)

ในกรณีธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน หลักการ UNGPs กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการ “**คุ้มครอง**” สิทธิมนุษยชนจากการดำเนินการของภาคธุรกิจ ผ่านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการต่าง ๆ หากพบว่ากฎหมายมีช่องว่าง หน่วยงานรัฐต้องจัดให้มีการทบทวนกฎหมายเหล่านั้น รัฐต้องมั่นใจว่านโยบาย และกฎหมายต่าง ๆ เอื้อให้ธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน สามารถให้คำแนะนำแก่ภาคธุรกิจ ตลอดจนมั่นใจว่า นโยบายด้านต่าง ๆ ของทุกหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การค้า หรือการลงทุน จะต้องมีความสอดคล้องกันที่จะสนับสนุนให้ธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน

เมื่อเกิดความเสียหายหรือผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ รัฐต้องตรวจสอบบังคับใช้ กฎหมาย และจัดให้มีกลไกการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งกลไกตามกระบวนการยุติธรรม (Judicial) และกลไกที่มีไม่กลไกตามกระบวนการยุติธรรม (Non-Judicial) เช่น กลไกการร้องเรียน โดยรัฐต้องลด อุปสรรคการเข้าถึงกลไกเยียวยาของผู้เสียหาย เช่น ข้อจำกัดในด้านภาษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ การเข้าถึง ด้านกายภาพของคนพิการ เป็นต้น

7

รัฐมีหน้าที่จะต้องกำกับดูแล
การประกอบกิจการของรัฐวิสาหกิจ
ให้การพลสิทธิมนุษยชน
หรือไม่ อย่างไร ?

หลักการ UNGPs ระบุว่า เมื่อรัฐวิสาหกิจดำเนินโครงการในเชิงธุรกิจย่อมต้องดำเนินการเช่นเดียวกับองค์กรด้านธุรกิจ โดยได้กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีความรับผิดชอบที่จะต้องเคารพลสิทธิมนุษยชน เช่นองค์กรด้านธุรกิจอื่น อย่างไรก็ดี ในขณะที่รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองมิให้องค์กรด้านธุรกิจละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยการจัดให้มีกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้และกำกับดูแลภาคธุรกิจ รัฐก็มีหน้าที่ในการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจให้ต้องเคารพลสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นที่จะเกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflicts of Interest) ดังนั้น รัฐจำเป็นต้องมีความระมัดระวังยิ่งขึ้นในการกำกับดูแลให้รัฐวิสาหกิจต้องเคารพลสิทธิมนุษยชน โดยที่ผ่านมา ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพบว่า รัฐมีบทบาทที่จำกัดมากในการเข้าไปกำกับดูแลและตรวจสอบนโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจจึงเป็นช่องว่างที่สำคัญที่รัฐจะต้องให้ความสนใจในเรื่องนี้

8

รัฐมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้สามารถ
ทำหน้าที่ “คุ้มครอง”
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยที่หน้าที่ในการ “คุ้มครอง” สิทธิมนุษยชนของรัฐจากการประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่าง ๆ และมีนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากคณะทำงานของสหประชาชาติ* จึงสนับสนุนให้แต่ละประเทศจัดทำ “แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ขึ้นเพื่อเป็นการนำหลักการ UNGPs ไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ โดยให้มีการศึกษา วิเคราะห์ และประเมิน “ช่องว่าง” ระหว่างหลักการกับสถานการณ์ในประเทศที่เกิดขึ้นจริง (National Baseline Study) ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประเมิน เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายและแผนงานของรัฐในการลดผลกระทบของธุรกิจต่อสิทธิมนุษยชน ให้เป็นที่รับทราบของทุกฝ่าย ให้มีการประเมินผลความก้าวหน้าในการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและให้มีการทบทวนและปรับปรุงแผนให้ทันเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง

*คณะทำงานแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บริษัทข้ามชาติ และองค์กรด้านธุรกิจอื่น
(UN Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and Other Business Enterprises)

9 แผนปฏิบัติการระดับชาติ ว่าด้วย ธุรกิจ กับ สิทธิมนุษยชน ของ ประเทศไทย มีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง?

ประเทศไทย ได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights : NAP) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562 – 2565) เมื่อเดือนตุลาคม 2562 ถือเป็นประเทศแรกในเอเชีย โดยแผนดังกล่าวเป็นความพยายาม ในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน และผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน อันสืบเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ โดยเชื่อมโยงนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและพันธกรณีระหว่างประเทศ กับหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UNGPs) ในมิติด้านการคุ้มครองประชาชน การเคารพสิทธิมนุษยชนและการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ มีสาระสำคัญ ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงสาระสำคัญพื้นฐานของหลักการ UNGPs การจัดทำแผน NAP ในบริบทของต่างประเทศ และความเป็นมาในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ฯ ในประเทศไทย

บทที่ 2 กระบวนการจัดทำแผน NAP ความเชื่อมโยงระหว่างแผนปฏิบัติการ ฯ กับแผนและนโยบายระดับชาติอื่น ๆ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDGs) และกรอบระยะเวลาการบังคับใช้แผนปฏิบัติการ ฯ

บทที่ 3 การมุ่งเน้นแผนปฏิบัติการ 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านแรงงาน (2) ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (3) ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (4) ด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ รวมทั้งระบุสถานการณ์ กิจกรรม หน่วยงานรับผิดชอบ กรอบระยะเวลาดำเนินการ ตัวชี้วัดและความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ และ SDGs

บทที่ 4 การขับเคลื่อนแผน NAP ไปสู่การปฏิบัติ และการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

ประโยชน์ของแผนปฏิบัติการ

ด้านสถานการณ์ภายในประเทศ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจมีกรอบแนวทางในการส่งเสริม คุ้มครองและปกป้องสิทธิมนุษยชนซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจและเป็นมาตรการสำคัญ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ด้านสังคม ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัย จากการมีหลักประกันด้านสิทธิ และเสรีภาพที่ทัดเทียมกับ สิทธิมนุษยชนสากล

ด้านเศรษฐกิจและการลงทุน สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนที่จะมาลงทุน ในประเทศไทย ดึงดูดและขยายฐานลูกค้าให้กับนักธุรกิจไทยที่ประกอบธุรกิจด้วยความเคารพ สิทธิมนุษยชน

ด้านระหว่างประเทศ สะท้อนความร่วมมือและยืนยันเจตนารมณ์ในการปฏิบัติตามหลักการ UNGPs รวมทั้งการปกป้องและคุ้มครองประชาชน

ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม
สแกน QR Code

10

ภาคธุรกิจมี “ความรับผิดชอบ” ที่จะต้อง **เคารพสิทธิมนุษยชน** อย่างไร ครอบคลุมกว้างขวางเพียงใด ?

ภาคธุรกิจ ต้องดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวัง หลีกเลี่ยงการดำเนินการใด ๆ ที่จะสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยตรง (Cause) หรือเข้าไปเกี่ยวข้อง (Contribute) ของธุรกิจ เช่น การใช้แรงงานบังคับของบริษัทในห่วงโซ่อุปทาน หลักการ UNGPs จึงเสนอให้ภาคธุรกิจ **“รู้และแสดง”** (Know and Show) ว่าองค์กรได้ดำเนินการต่าง ๆ ที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน โดยมีมาตรการเพียงพอในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ พร้อมทั้งเยียวยาเมื่อก่อให้เกิดความเสียหาย

หลักการ UNGPs ไม่ได้คาดหวังให้องค์กรด้านธุรกิจต้องเคารพสิทธิมนุษยชนกว้างขวางเกินขอบเขตของกิจกรรมหรือธุรกิจที่ดำเนินการหรือเข้าไปมีส่วนในการดำเนินการแต่ก็สนับสนุน หากธุรกิจจะมีความตื่นตัวและสนับสนุน ช่วยเหลือให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนที่กว้างขวางในสังคม

11

ภาคธุรกิจจะแสดงต่อสังคมว่าได้ **“เคารพสิทธิมนุษยชน”** แล้วอย่างไร และมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้มั่นใจได้ว่า ธุรกิจจะไม่สร้างผลกระทบหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน

หลักการ UNGPs ให้คำแนะนำแนวปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรด้านธุรกิจต้องประกาศต่อบุคลากรภายในและสาธารณะตลอดจนแสดงต่อองค์กรในความสัมพันธ์ทางธุรกิจอย่างจริงจังว่า องค์กรมีนโยบายและผูกพันที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน
2. ให้ดำเนินการ **“ตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน”** (Human Rights Due Diligence: HRDD) ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่จะเกิดหรืออาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ตลอดจนบูรณาการมาตรการในการเคารพและป้องกันผลกระทบไว้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร โดยมีการติดตามและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง
3. มีกระบวนการและกลไกเยียวยาผลกระทบหรือความเสียหาย หากเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน

12 กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน

(Human Rights Due Diligence : HRDD) คืออะไร?

การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD)

หมายถึง การบวนการที่ประเมินความเสี่ยงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายต่าง ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจตลอดจนการป้องกันบรรเทา และแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน ควรบูรณาการไว้ในการประกอบธุรกิจทุกขั้นตอนและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

หลักการ UNGPs ได้กำหนดกระบวนการ HRDD ไว้ในหลักการข้อที่ 17 – 22 โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับธุรกิจประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประกาศนโยบายและหลักการของบริษัทที่ว่าการเคารพสิทธิมนุษยชน
2. การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงหรือมีแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมของบริษัท
3. การบูรณาการนโยบายเข้ากับการประเมินรวมถึงกลไกควบคุมภายในและภายนอก
4. การติดตามและการรายงานผลการดำเนินการ

หมายเหตุ กระบวนการ HRDD อาจมีความแตกต่างกันได้ตามบริบทเงื่อนไขของประเภทธุรกิจ

ถอดบทเรียนการนำกระบวนการ HRDD ไปใช้ในธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญในการสนับสนุนบทบาทของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชน จึงได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำคู่มือประเมินผลสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านของธุรกิจการโรงแรม รวมทั้งการนำคู่มือดังกล่าวไปทดลองใช้ในโครงการนำร่อง (Pilot Project) และมีโครงการถอดบทเรียนในการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการชี้แนะเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม ซึ่งมีข้อค้นพบ **ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จ** ในการดำเนินการตามหลักการ UNGPs และการนำกระบวนการ HRDD รวมทั้งการจัดทำรายการตรวจสอบเช็คลิสต์ (Checklist) ของธุรกิจการโรงแรมไปใช้ ดังนี้

- ผู้นำให้ความสำคัญและนำหลักการและวิธีการไปใช้กำหนดนโยบาย
- การนำมาตรฐานสากลมาเป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs หลัก UNGPs กระบวนการ HRDD
- การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอดระหว่างผู้นำพนักงาน คู่ค้าและหน่วยงานอื่น ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับตัวได้ดี
- การสนับสนุนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนับสนุนองค์ความรู้ การเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนัก ให้ภาคธุรกิจการส่งเสริมการเติบโตของภาคธุรกิจโดยเน้นความมั่นคงและยั่งยืน

ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สแกน QR Code

การตรวจสอบสิทธิมนุษยชน
อย่างรอบด้าน (HRDD)

คู่มือประเมินผลสิทธิมนุษยชน
อย่างรอบด้านและรายการตรวจสอบ
ของธุรกิจการโรงแรม

13

มีองค์กรด้านธุรกิจที่น่า **หลักการ UNGPs** ไปใช้
แล้ว **เกิดประโยชน์** อย่างไร และมีข้อพึงระวัง
ในการนำไปใช้หรือไม่ ?

บริษัท โคคา-โคลา เห็นชอบกับหลักการ UNGPs อย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่า
จะเป็นกรอบพื้นฐานและมีความยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับบริษัทต่าง ๆ ที่จะนำไป
ดำเนินการ

บริษัท เจเนอรัล อิเล็กทริก (จีอี) เห็นว่าหลักการ UNGPs ช่วยทำให้เกิด
ความชัดเจนถึงบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างแต่มีความเชื่อมโยงระหว่าง
ภาครัฐกับภาคธุรกิจ หลักการ UNGPs จึงเปรียบเสมือนแสงส่องทางสำหรับ
องค์กรด้านธุรกิจที่ต้องการขยายการเติบโตของธุรกิจโดยเคารพสิทธิมนุษยชน

บริษัท เนสท์เล่ ได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน โดยการจัดทำ
การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) ผนวกไว้ในกระบวนการดำเนินธุรกิจ
ใน 150 ประเทศ ซึ่งมีห่วงโซ่อุปทานโดยตรง 165,000 ราย ทำให้พบปัญหา
และนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทกับชุมชน เช่น การป้องกันปัญหาการก่อกวนสิทธิ
โดยการจัดตั้งกลไกร้องเรียน **“Tell Us”** มีการตรวจสอบปัญหาในการจัดหาวัตถุดิบ
การจัดซื้อจัดจ้างบริษัทในห่วงโซ่อุปทานอย่างใกล้ชิด รวมถึงสภาพการทำงาน
สุขภาพความปลอดภัย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี องค์กรด้านธุรกิจพึงตระหนักว่า หลักการ UNGPs เป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติอย่างกว้าง
เท่านั้น ธุรกิจควรที่จะต้องศึกษามาตรฐานเฉพาะในด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน ตลอดจนกฎหมาย
และมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้นประกอบด้วย เช่น แนวทางด้าน
สิทธิมนุษยชนสำหรับภาคการเงินของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) แนวทางและ
มาตรฐานการผลิตของอุตสาหกรรมน้ำตาล (Bonsucro) แนวปฏิบัติในการประมงขนาดเล็กเพื่อความมั่นคง
ทางอาหารและการขจัดความยากจนขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เป็นต้น

14

เมื่อเกิดผลกระทบหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากธุรกิจ ผู้ถูกละเมิด**ควรคาดหวังอะไร** จากผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

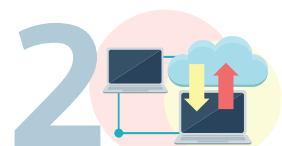
กลไกการเยียวยาเปรียบเสมือนการประกันว่ารัฐได้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองและภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิมนุษยชน การเยียวยาสามารถมีรูปแบบที่หลากหลายได้ ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น การชดเชยทั้งในรูปของตัวเงินและมีใช้ตัวเงิน การหยุดการดำเนินการบางประการ การจัดให้มีการควบคุมความเสียหายและป้องกันมิให้เกิดซ้ำ เป็นต้น

หลักการ UNGPs กำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ว่า เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ ต้องจัดให้มีการเข้าถึงกลไกการเยียวยาตามกระบวนการยุติธรรม (Judicial) และลดอุปสรรคให้แก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงกลไก ในขณะที่กลไกอื่นที่มีใช้กลไกตามกระบวนการยุติธรรม (Non-Judicial) สามารถเป็นกลไกเสริมหรือสนับสนุน ซึ่งในบางกรณี ผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบอาจต้องการใช้กลไกที่มีใช้กลไกตามกระบวนการยุติธรรมมากกว่า กลไกเช่นนี้อาจอยู่ในรูปของกลไกรับเรื่องร้องเรียน มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทตลอดจนกลไกอื่น ๆ ที่มีในสังคม เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการไตรภาคีด้านแรงงาน ขึ้นอยู่กับความเสียหายและบริบทของสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม กลไกเยียวยาของภาคธุรกิจควรเป็นกลไกที่มีการพูดคุย เจรจาและเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วม มากกว่าที่ภาคธุรกิจจะเป็นผู้กำหนดหรือดำเนินการเยียวยาเพียงฝ่ายเดียว

กลไกเยียวยาควรประกอบด้วยคุณสมบัติสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

มีความชอบธรรม
Legitimate

เข้าถึงได้
Accessible

คาดได้ล่วงหน้า
Predictable

มีความเป็นธรรม
Equitable

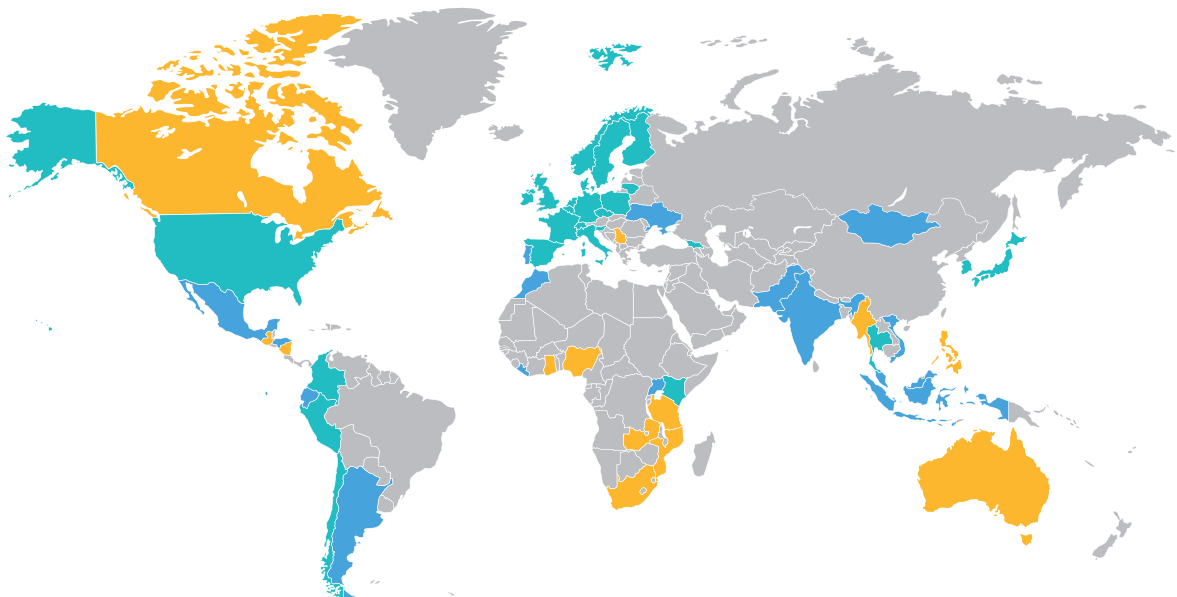
โปร่งใส
Transparent

สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน
Rights-Compatible

ภาพรวมการดำเนินงานด้าน ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และแนวโน้มในอนาคต

ในวันที่ 16 มิถุนายน 2564 เป็นวันครบรอบ 10 ปี ของหลักการ **UNGPs** คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนได้สรุปภาพรวมการดำเนินการในช่วง 10 ปีแรกว่าหลักการ **UNGPs** ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชนและดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจในการปกป้อง ค้ำครอง และเยียวยาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนมีความก้าวหน้า โดยในส่วนใหญ่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการนำหลักการ UNGPs ไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights : NAP) ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งพบว่ามี 27 ประเทศทั่วโลกได้ประกาศใช้แผน **NAP** เรียบร้อยแล้ว และมีอีก 16 ประเทศอยู่ระหว่างกระบวนการพัฒนาแผน ในส่วนภาคธุรกิจและองค์กรที่ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชนได้นำเอากระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) มาปรับใช้ในการจัดกำหนดนโยบายขององค์กร ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างมาตรฐานในการเคารพสิทธิมนุษยชน

■ ประเทศที่ประกาศใช้แผน NAP แล้ว ■ ประเทศที่กำลังพัฒนาแผน NAP ■ มีการริเริ่มจัดทำแผน NAP โดยภาคส่วนอื่น

ข้อมูล ณ เดือน กรกฎาคม 2564 จาก www.globalnaps.org

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนจะได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐและธุรกิจมากขึ้น แต่มาตรการต่าง ๆ ยังมีช่องว่างที่ทำให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนดำรงอยู่ จากการประเมินของคณะทำงาน ที่ผ่านมามองเห็นว่าการเข้าร่วมดำเนินการของภาคธุรกิจบนพื้นฐานการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างสมัครใจนั้นยังไม่เพียงพอ ยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่มีความสำคัญ และความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินการในระดับนโยบายและการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในเรื่องการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย ประกอบกับในสถานะที่โลกต้องเผชิญกับข้อท้าทาย ทั้งจากปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่สร้างผลกระทบอย่างหนักและขยายความเหลื่อมล้ำให้เพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้น ความคาดหวังในการขับเคลื่อนเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในทศวรรษหน้า จะต้องมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งระบบ ได้แก่ รัฐบาล ภาคธุรกิจ (รวมถึง SMEs) ไปจนถึงสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคม โดยเฉพาะภาครัฐที่จะต้องบังคับใช้มาตรการทั้งการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและมาตรการที่เข้มขึ้นในการบังคับใช้หลักการ UNGPs ส่วนภาคธุรกิจจะต้องยกระดับการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านโดยเชื่อมโยงในระดับองค์กร ขยายไปสู่แพลตฟอร์มธุรกิจและอุตสาหกรรม นักลงทุนและทุกส่วนที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้ง ภาครัฐและผู้ให้ทุน ให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเคารพสิทธิมนุษยชน

สำหรับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นอีกหนึ่งส่วนที่จะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจ โดยการมีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับบทบาททางตรง ได้แก่ การรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การไต่สวนสาธารณะการไกล่เกลี่ย หรือประณิชนอมติข้อพิพาท และการจัดทำข้อเสนอแนะในการเยียวยา ในส่วนของบทบาททางอ้อม ได้แก่ การจัดทำข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การสนับสนุนผู้ได้รับผลกระทบ การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนขีดความสามารถของภาคธุรกิจ การอำนวยความสะดวกในการเจรจาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย การติดตามคำสั่งศาล และการประเมินประสิทธิภาพกลไกการร้องทุกข์ในระดับปฏิบัติการ

ในอนาคต การดำเนินธุรกิจด้วยการเคารพสิทธิมนุษยชนจะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักและคาดหวังอย่างชัดเจนมากขึ้นที่จะเห็นภาคธุรกิจเคารพสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแล สถาบันการเงิน นักลงทุน ผู้บริโภค นักวิชาการและภาคประชาสังคมต่างแสดงความต้องการให้ภาคธุรกิจนำแนวคิดและมาตรการด้านสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ดังนั้น การดำเนินธุรกิจด้วยความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนจึงไม่ใช่เพียงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีหรือความมั่นคงขององค์กรเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชากรทั่วโลกอีกด้วย

ข้อมูลอ้างอิง

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2011).

Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2564).

หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน : ตามกรอบงานขององค์การสหประชาชาติในการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยา. (ฉบับภาษาไทย)

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2014).

Frequently Asked Questions about the Guiding Principles on Business and Human Rights.

International Labour Organization. (2014).

Rules of the Game: A Brief Introduction to International Labour Standards.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559).

รายงานการศึกษาวิจัย “บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาคเอกชน”.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559).

รายงานการศึกษาวิจัย “มาตรฐานสากลในการดำเนินธุรกิจเพื่อการเคารพสิทธิมนุษยชน”.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2560).

รายงานการศึกษาวิจัย “แผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2562”.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2561).

รายงานการศึกษาวิจัย “การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD)”.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2561).

คู่มือประเมินผลสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence Handbook) และรายการตรวจสอบ (Checklist) ของธุรกิจการโรงแรม.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการถอดบทเรียนในการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการชี้แนะเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม.

ติดต่อศูนย์ศึกษาและประสานงาน ด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ อาคารกฎหมาย (PKY)
ชั้น 1 มหาวิทยาลัยพะเยา
เลขที่ 19/2 หมู่ 2 ตำบลแม่ป๋าก
อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3988**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เลขที่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
หมายเลขโทรศัพท์ : **06-1385-0771**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ที่อยู่ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
เลขที่ 70 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71190
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3974**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ที่อยู่ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
เลขที่ 21/32 ถนนเทพกษัตรี ตำบลรัษฎา
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3986**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่อยู่ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เลขที่ 181 หมู่ 6 ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลละลุ
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-1841-1660**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ที่อยู่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อาคาร 4 ชั้น 1
133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3960**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
เลขที่ 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
หมายเลขโทรศัพท์ : **06-1415-8143**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ที่อยู่ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
เลขที่ 85 ถนนสกลนคร ตำบลในเมืองศรีโค
อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3964**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่อยู่ : คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เลขที่ 169 ถนนหลวงทางบก ตำบลแสนสุข
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20131
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-3224-8260**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่อยู่ : ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนสุขุมวิท
อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3977**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ที่อยู่ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
เลขที่ 38 หมู่ 8 ถนนเจ้าสำราญ ตำบลนาวิ่ง
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000
หมายเลขโทรศัพท์ : **08-0079-3971**

ศูนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
เลขที่ 272 หมู่ 9 ตำบลขุนทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปรษณีย์ 84100
หมายเลขโทรศัพท์ : **06-5504-1702**

TRUST

Transparency

ความโปร่งใส

Responsibility

ความรับผิดชอบ

Universality

ความเป็นสากล

Sustainability

ความยั่งยืน

Thailand

ในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210

สายด่วนร้องเรียน : 1377

โทรศัพท์ : 0-2141-3800, 0-2141-3900

ร้องเรียน : help@nhrc.or.th

เว็บไซต์ : www.nhrc.or.th/businessandhumanrights

